

Castelló.

També deu ser-ho en el Maestrat, vist l'exemple del poema *Seidia* de Garcia Girona (77) que donaré a l'article *CARPIR*. I per l'Oest excedeix dels límits de la llengua, car Na Trinidad Nebot (1977) m'informà (sense saber que m'interessava per aquest mot) que a la Vall de Sogorb és corrent *bledano*, *-ana*, en el sentit de «lozano». En canvi ja no ho és enlloc de les Illes ni del Principat, car no està ben informada quant a aquest la notícia de Mn. Alcover: «A València l'adjectiu *bledà* té un sentit més viu que a Catalunya; a València significa 'sa, vitenc, robust'; a Catalunya 'fresc, esponerós, gras de greix, va, fart'; a Mallorca no hem sentit mai tal adjectiu» (BDLC VI, 1911, 273). Ni jo en el Principat.

Més d'un cop m'he fet creus que un adjectiu d'aquest sentit pogués ser un derivat de *bleda* o de *blet*: *bleda*, la més insípida de les verdures, *blet* o castellà *bledo*, la més infel·lic i pobra de les mates que creixen en el camp, en els camins. Vegeu el que he dit, a dalt, de tots dos, i recordem que el *blet* s'usava en temps de pesta com a aliment magre per a extrems dejunis, i que una *dona bleda* és ni més ni menys l'extrem oposat de la *dona bledana*. Llavors, però, ¿quina és l'etimologia?

Partir de la base LAUTIANUS d'on ve el cast. *lozano* fóra atraient des del punt de vista lèxic, geogràfic i semàntic; i existint el foc-follet de la fonètica hispano-aràbiga i mossàrab, difícilment podem dir que quant als sons sigui cosa desesperada però sí que fóra rebuscadíssima fins a la completa inversemblança. No costaria gaire d'arribar a **leudāno*, podríem fins i tot concebre que per ultracorrecció, a causa desl duplicats *liebāo* ~ *lieudo* o *estrebdes* ~ *estreuendes* (< LEVĪTUS, TRĪPĒDES) es vagi arribar fins a **lebdano*, i acabariem amb una metàtesi a **beldano* i *bledano*. Però és el conjunt el que resulta d'una inversemblança total, i més a falta de tot apuntament filològic. Doncs, què? ¿Suposariem que des de BELLITAS, -ATIS (> *beutat*, *beldad*) es vagi formar un BELLIT-ANUS **beldā* > *bledā*? Però no ens cansem a escudar-nos amb coses com *vanit-ós*, *habilit-oso*, o amb un cas com *fer bonda* en lloc de *fer bondat*: això també fóra una combinació força arbitrària, car observem que si bé hi ha *bonda* no hi ha **bondós* sinó només *bondadós* i molt menys existeix un **bondà*, *-ana*.

Vet ací, doncs, en què podem fixar-nos abans de donar-nos per vençuts. «Brondant pel vell cornaló / de la clasta casolana, / bona ombra fa la baldana / de la figuera aubacor», escrivia Bartomeu Guasp en el seu bon llibre de poemes *Rosada* (*Les Illes d'Or* IX, 1935, p. 97) i el solleric Salvador Galmés en la *Contarella* «Flord de Card» (1891-99), també se'ns mostra «pellucant les baldanes d'una figuera» (127). Oh les esponeroses figueres de l'Illa Daurada, que em donaven força pujant per Baltàx del Mig cap a la collada de Fornalutx i la vila de Sóller! El dicc. d'Amengual ens explica «*baldaner*: se aplica a los árboles y plantas que extienden mucho sus ramas por los lados; *parra-do*: *arbor patulis ramis diffusus*»; «*créixer a baldana*: 60

extender mucho sus ramas por los lados los árboles o plantas; *parrar*; *baldana*: cualquiera de los parajes que están alrededor de un cuerpo»;¹ *AlcM*: «*ses baldanes*: la fruita que està a les branques més foranes i baixes d'un arbre», localitzant-ho a Artà, Sant Llorenç des Cardassar i Campanet. Sembla que ací hàgim de veure un germà, almenys semàntic, de la *bledania* dels arbres valencians.

Però de seguida ens recordarem que la llengua aràbiga no pot admetre mai un mot que comenci per consonant més líquida, i que per tant canviava *burguera* en *burguera* (*Plana dels Burgars* o *Burgans* entre Cardó i Tivissa), PROMONTORIUM, -ORIA > *Formentor*, *Formentera*, AFRICANIONE > *abragalyun* > *bargalló*, PRAECOQUUS > (*al*)*bercoc*, CREPATUS > *crebat* > *querbat* (Simonet), i, fins sota l'accent, *Prado*, *Prados* es convertien en *Pardo* (Atzeneta), *Pardos* (Sorita), i *Fraga* en boca dels moros s'havia de canviar en *Faraga* o bé *Afraga*, FRANCIA en *Farang* o bé en *Afranç*, i FRAGULA, que a Andalusia podia fer *Forgolet* (Sim.) a Suca es canviava en *Fàrgalos*. Amb la L, igual: POP(U)LUS mudat en **PLOPPUS* (> cast. *chopo*, etc.) passava a *Polop* i al col·lectiu *Pulpi* o *Polpis*. Al costat del cast. *clueca* el mossàrab tenia *caloca* (Sim.); FLUMENA passava a *fulúmen*; *bretónica*, nom de planta, a *beltrónica* (Sim.).

Però era inevitable que tant de flotament donés lloc a nombroses ultracorreccions: a Menorca *Tarbalúger* es canvià en *Trabalúger*, *Terpuçó* en *Trepuçó*, de TURGALIUM, d'on potser el *Turballos* del Nord d'Alcoi, sortí per altra part l'extremeny *Trujillo*; i que aquests fets no eren menys freqüents amb la L que amb la R ho acabem de veure amb els equivalents mossàrabs de *bleda* i *blets*, és a saber *beleta*, *ibllita*. Res d'estrany, doncs, si un **beldan* originari va conservar la l en el seu lloc a Mallorca però la féu recular a València.

Com a arrel aràbiga tindríem la de *bālda* 'ciutat' i la seva variant *bālad* (dicc. clàssics): d'aquell ve el nom del nostre *Albelda*, que va donar també *al-Bālda*, nom d'una part del cel en els astrònoms àrabs, veg. el *Saber de Astronomia* d'Alfons X i en el Calendari de Còrdova (veg. l'índex de l'ed. recent); *bālda* es troba ja a l'Iraq en el S. x en el sentit de «lloc poblat» (Dieterici), «ville, bourg», avui a Algèria (Beaussier), i a l'Alcorà mateix, si bé allí amb el sentit de «a country, a territory» (Penrice), mentre que els nostres *RMa.* i *PAlc.* la forma que registren és *bālad* «civitas» (*RMa.*, 40a, 294) «ciudad como quiera, ciudad los edificios» (*PAlc.*, 170a26); però *bālad* i *bālda* són rigorosament sinònims i sentits com dues meres variants del mateix mot, car l'Alcorà, amb el sentit de 'regió, territori' usa ara l'una ara l'altra segons li convé pel ritme.

Doncs bé al costat d'això tenim l'adjectiu amb el sentit de «bourgeois» al costat de «citoyen» per al derivat *baladī* (que avui és *beldī* a Algèria), com ens testifiquen *RMa.*, *Beaussier* i *Boqtor*, *beledī* «ciudadano, de ciudad», *PAlc.*, 170a28. Això ens podria bastar ja com a ètimon en el camp semàntic, car de 'burgès' es pot passar fàcilment a 'aburgesat', 'panxut, corpulent'